

Σχεδόν κάθε μέρα, βρίσκουμε λίγο χρόνο και παίζουμε στην αλάνα της γειτονιάς μας.

Μια Κυριακή πρωί, ενώ παίζαμε, ξέσπασε ξαφνικά μια δυνατή βροχή. Τρέξαμε γρήγορα όλοι στο σπίτι του Λευτέρη, που ήταν πιο κοντά, για να προφυλαχτούμε.

Στο σαλόνι του σπιτιού ο πατέρας του καθόταν σε μια πολυθρόνα δίπλα στο αναμμένο τζάκι και διάβαζε την εφημερίδα του.

Όλοι γνωρίζαμε, ότι ο πατέρας του φίλου μας ήταν μεγάλος αθλητής στα νιάτα του. Για πολλά χρόνια ήταν μέλος της Εθνικής ομάδας στίβου. Είχε διακριθεί σε Πανελλήνιους αγώνες, σε Βαλκανικούς, σε Πανευρωπαϊκούς, ακόμη και σε Ολυμπιακούς Αγώνες.

Δίπλα από το τζάκι υπήρχε μια μεγάλη βιτρίνα με πάρα πολλά μετάλλια, χάλκινα, αργυρά, ακόμη και χρυσά, τα οποία είχε κερδίσει σε διάφορους αγώνες. Στον τοίχο, υπήρχαν επίσης πολλά διπλώματα και φωτογραφίες από τους αγώνες στους οποίους είχε λάβει μέρος.

Πλησιάσαμε τη βιτρίνα και θαυμάζαμε τα μετάλλια, τα κύπελλα, τα διπλώματα και τις φωτογραφίες.

Η Δάφνη κοίταζε τον πατέρα του Λευτέρη. Σκέφτηκε ότι δε διέφερε σε

τίποτα από το δικό της. Ο πατέρας της μάλιστα ήταν πιο ψηλός και πιο γεροδεμένος. Ο πατέρας του Λευτέρη σήκωσε το κεφάλι του από την εφημερίδα και της χαμογέλασε. Εκείνη δεν έχασε καιρό.

- Θα ήθελα να σας ρωτήσω, γιατί κάποιοι άνθρωποι γίνονται αθλητές και κάποιοι άλλοι όχι;

- Δύσκολη η ερώτησή σου Δάφνη.

Δίπλωσε με αργές κινήσεις την εφημερίδα του και την άφησε δίπλα του, στο τραπεζάκι.

- Ελάτε να καθίσετε κοντά μου εδώ στο τζάκι! Βλέπω ότι η βροχή δε λείει να σταματήσει. Αφού λοιπόν δεν μπορείτε να παίξετε και απ' ό,τι καταλαβαίνω σας ενδιαφέρει ο αθλητισμός, θα ήταν χαρά μου, να σας διηγηθώ, αν θέλετε, πότε και πώς ξεκίνησαν οι αγώνες στη χώρα μας. Μέσα από την εξιστόρησή μου θα δοθεί, ίσως, απάντηση και στο ερώτημα της Δάφνης.

Καθίσαμε όλοι γύρω του και ο Κωσταντής, ο μικρός αδελφός της Μυρτώς, πήρε στα χέρια του την μπάλα και κάθισε απέναντι του.

- Λοιπόν, θα ήθελα πρώτα απ' όλα να καταλάβετε κάποιες έννοιες σχετικές με τον αθλητισμό και να βάλουμε στη σειρά κάποια γεγονότα σχετικά με την ιστορία του αθλητισμού. Πληροφορίες για τον αθλητισμό στην αρχαία Ελλάδα παίρνουμε από διάφορες πηγές, κυρίως, από τα έπη του μεγάλου ποιητή Ομήρου, δηλαδή την Ιλιάδα και την Οδύσσεια, από αρχαιολογικά ευρήματα διαφόρων ανασκαφών, από παραστάσεις αρχαίων έργων τέχνης κ.λπ.

Παλαιότερα, μέχρι και τα τέλη του 19ου αιώνα, πιστεύαμε ότι ο συναρπαστικός κόσμος του Ομήρου ήταν φανταστικός! Η ιστορία βασιζόταν, δηλαδή αποκλειστικά, σε μύθους και θρύλους. Όμως, στα μέσα της δεκαετίας του 1870, ο γερμανός αρχαιολόγος Ερρίκος Σλήμαν, ανακάλυψε, μετά από πολύχρονες ανασκαφές, τα τείχη της Τροίας, αγγεία, κοσμήματα και πάρα πολλά εργαλεία, τα οποία επιβεβαίωναν ότι ο Όμηρος περιγράφει με μυθιστορηματικό τρόπο, έναν κόσμο πραγματικό.

Εξάλλου, στις αρχές του 20ου αιώνα, ένας άλλος αρχαιολόγος, ο Άγγλος Αρθουρ Έβανς, έφερε στο φως, μετά από ανασκαφές τις οποίες έκανε στην Κρήτη, το τεράστιο ανάκτορο της Κνωσού και απέδειξε την ύπαρξη του μινωικού πολιτισμού. Οι αθλητικοί αγώνες γίνονταν σε διάφορες περιόδους και σε διάφορους τόπους. Γι' αυτό θα χρειαστούμε ένα χάρτη της αρχαίας Ελλάδας, ο οποίος θα παρουσιάζει τις πόλεις, όπου εξελίχθηκαν τα διάφορα ιστορικά γεγονότα και οι μύθοι στους οποίους θα αναφερθούμε και οι οποίοι συνδέονται με την ιστορία του αθλητισμού στη χώρα μας.

Ο Γιώργος, ο αδελφός του Λευτέρη, έφερε από το δωμάτιό του το χάρτη της Ελλάδας και ο πατέρας τους έφερε από τη βιβλιοθήκη του κάποια βιβλία με φωτογραφίες από τις τοιχογραφίες και τα αγγεία στα οποία θα αναφερόταν.

Ο αθλητισμός και οι αγώνες στην Ελλάδα

Μινωική εποχή

Όλα ήταν έτοιμα λοιπόν για να αρχίσει ο πατέρας του Λευτέρη τη διήγηση της ιστορία του αθλητισμού και των αγώνων στην Ελλάδα από τη μινωική μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Τον κοιτάζαμε στα μάτια και περιμέναμε με αγωνία.

- Ας ξεκινήσουμε το ταξίδι μας στο χρόνο γυρνώντας πίσω περίπου στο 1600-1500 π.Χ. Θα πάμε στην πανέμορφη Κρήτη που, όπως λέει μια μαντινάδα, “η λεβεντιά και η ομορφιά πάνε μαζί, αντάμα”. Σ’ αυτό το νησί την εποχή εκείνη είχε αναπτυχθεί ένας μεγάλος πολιτισμός, ο οποίος ονομάστηκε μινωικός, προς τιμή του βασιλιά Μίνωα. Από τις τοιχογραφίες και τα διάφορα αγγεία, τα οποία βρέθηκαν εκεί, μαθαίνουμε ότι γίνονταν σπουδαίοι αθλητικοί αγώνες. Να θυμάστε παιδιά μου ότι, όταν σε μια χώρα επικρατεί ειρήνη και οι άνθρωποι, που ζουν στη χώρα αυτή αισθάνονται ασφαλείς και έχουν τα απαραίτητα για να ζουν καλά, τότε έχουν διάθεση να ασχοληθούν και με τον πολιτισμό και με τον αθλητισμό. Οι αγώνες, οι οποίοι γίνονταν εκείνη την εποχή ήταν θρησκευτικοί, δηλαδή γίνονταν για να τιμήσουν ή να ευχαριστήσουν κάποιο θεό. Τα αγωνίσματα στα οποία συμμετείχαν οι αθλητές ήταν: το κυβίστημα, τα ταυροκαθάψια, η πυγμή και η πάλη. **Το κυβίστημα** ήταν αγώνισμα μόνο για νέους άνδρες. Στηρίζονταν με τα χέρια στο έδαφος και εκτελούσαν ακροβατικά γυμνάσματα. **Τα Ταυροκαθάψια** ήταν κυβιστήματα πάνω από ταύρους που κινούνταν.

Ο ταύρος θεωρείτο ιερό ζώο. Στο αγώνισμα αυτό συμμετείχαν άνδρες και γυναίκες. Για να λάβει κάποιος μέρος στα ταυροκαθάψια έπρεπε να είναι πάρα πολύ καλά γυμνασμένος και να εκτελεί με απόλυτη ακρίβεια και τέλειο συντονισμό κάθε κίνηση. **Η πυγμή και η πάλη**, τα οποία σήμερα, όπως ίσως γνωρίζετε, περιλαμβάνονται στα Ολυμπιακά αγωνίσματα, ήταν πολύ δημοφιλή αγωνίσματα την εποχή εκείνη. Τα αγωνίσματα αυτά, όπως φαίνεται από την τοιχογραφία με τους δύο πυγμάχους, που βρέθηκε στη Θήρα, γίνονταν και σε άλλες πόλεις, οι οποίες είχαν εμπορικές σχέσεις με την Κρήτη.

Ταυροκαθάψια: Τοιχογραφία από το ανάκτορο της Κνωσού. Μέσα του 15 ου αιώνα πΧ.

Σχετικά με τους ανθρώπους, τον πολιτισμό τους και τους αγώνες έχουμε συλλέξει πολλά στοιχεία από τοιχογραφίες, που έχουν βρεθεί. Ας παρατηρήσουμε τις δύο αυτές τοιχογραφίες. Τι βλέπουμε;

- Τα μαλλιά των αθλητών, τόσο στα ταυροκαθάψια, όσο και στη πυγμαχία ήταν μακριά, πολύ περιποιημένα και ομοιόμορφα.

- Πολύ σωστά Κώστα. Τι άλλο παρατηρούμε;

Η Μυρτώ κοίταξε από κοντά τις εικόνες και είπε:

- Στην πυγμαχία τα αγόρια αγωνίζονται χωρίς παπούτσια, ενώ στα ταυροκαθάψια φοράνε παπούτσια.

- Πράγματι Μυρτώ, φοράνε ειδικά παπούτσια, πιθανόν για να μη γλιστρούν, όπως κάνουν και σήμερα οι αθλητές της ενόργανης γυμναστικής. Στην τοιχογραφία με τους νεαρούς πυγμαχούς παρατηρούμε επίσης, ότι φοράνε στο χέρι τους ένα γάντι. Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι χρησιμοποιούσαν από τότε γάντια πυγμαχίας, όπως και τώρα.

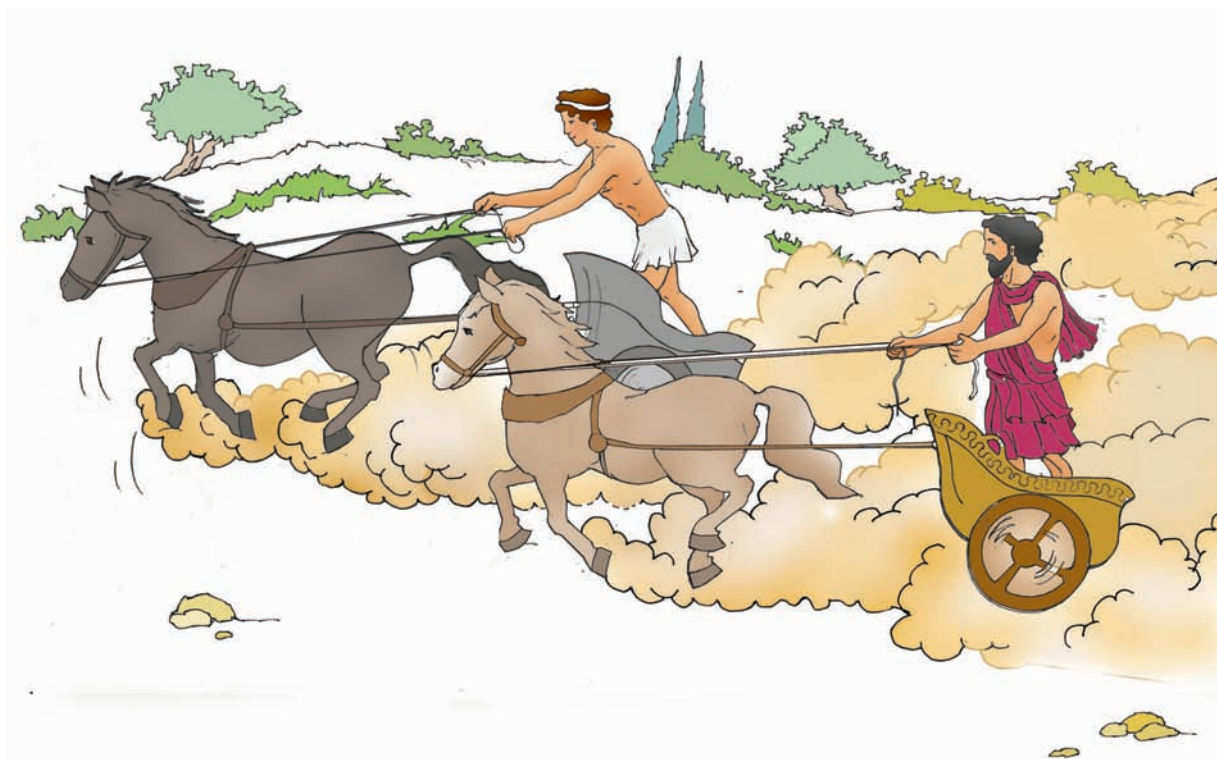
Νεαροί πυγμάχοι. Τοιχογραφία από τη Σαντορίνη.
Γύρω στο 1550 π.Χ. Αθήνα: Εθνικό αρχαιολογικό μουσείο.

Η τοιχογραφία αυτή βρέθηκε, όπως είπαμε, στη Θήρα. Επομένως, μπορούμε να πούμε, ότι τα μινωικά αγωνίσματα διαδόθηκαν σε όλο το χώρο του Αιγαίου, ενώ από το 1500 π.Χ. εμφανίζονται και στη Μυκηναϊκή Ελλάδα.

Μυκηναϊκή εποχή

Ο πατέρας του Λευτέρη συνεπαρμένος από την αφήγηση συνεχίζει, χωρίς διακοπή:

- Στη μυκηναϊκή Ελλάδα, όπως και στη μινωική Κρήτη, οι αθλητικοί αγώνες φαίνεται ότι ήταν ιδιαίτερα δημοφιλείς. Όπως δείχνουν παραστάσεις σε τοιχογραφίες και αγγεία, οι Μυκηναίοι Έλληνες έδειξαν ενδιαφέρον για την πυγμαχία και την πάλη, ενώ καθιέρωσαν τον αγώνα δρόμου και τις πρώτες αρματοδρομίες.

- Οι αγώνες διεξάγονταν, όπως στην Κρήτη, κατά τη διάρκεια θρησκευτικών εκδηλώσεων, ρώτησε ο Γιάννης.

- Όχι μόνο, όπως δείχνουν αθλητικές παραστάσεις σε έργα τέχνης, που συνδέονται με νεκρούς (επιτύμβιες στήλες, ταφικά αγγεία κ.λπ.). Μπορούμε επίσης να υποθέσουμε ότι οι Μυκηναίοι διοργάνωναν αγώνες για να αποδώσουν τιμές σε σπουδαίους νεκρούς.

Ομηρικά χρόνια

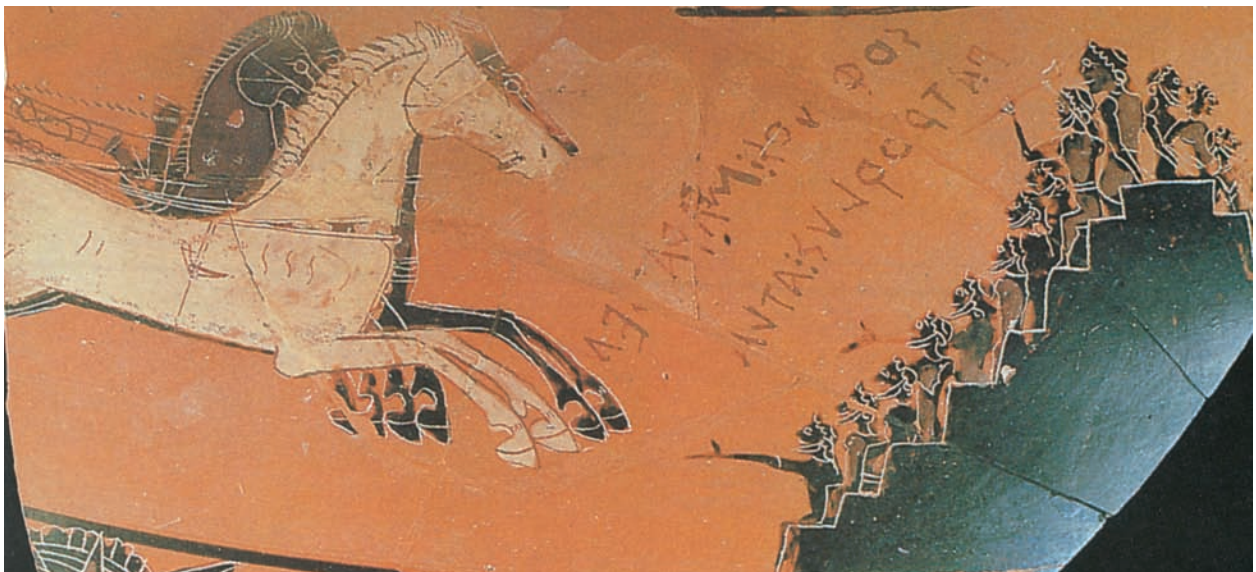
Ομήρου Ιλιάδα: «Αγώνες προς τιμή του νεκρού Πατρόκλου»

- Ο Όμηρος περιγράφει στην Ιλιάδα, αγώνες τους οποίους οργάνωσε ο Αχιλλέας προς τιμή του νεκρού φίλου του Πατρόκλου. Τα αγωνίσματα, που αναφέρονται και περιγράφονται είναι κατά σειρά: **η αρματοδρομία, η πυγμαχία, η πάλη, ο δρόμος, η οπλομαχία, ο δίσκος, η τοξοβολία με στόχο και το ακόντιο**. Οι αγώνες έγιναν κοντά στον τύμβο του Πατρόκλου και τους παρακολούθησαν όλοι οι Έλληνες στρατιώτες. Στο τέλος των αγώνων, ο Αχιλλέας προσέφερε πλούσια δώρα στους νικητές (δούλους, ζώα, χρυσό, κ.λπ.). Στην παρακάτω εικόνα θεατές κάθονται σε κερκίδες και παρακολουθούν το αγώνισμα της αρματοδρομίας. Όπως βλέπετε οι αντιδράσεις τους δε διαφέρουν και πολύ από τις αντιδράσεις θεατών σε σημερινούς αγώνες.

Αν παρατηρήσουμε προσεκτικά την ίδια εικόνα θα δούμε ότι μας δίνει πολλά στοιχεία για τους άντρες πολεμιστές εκείνης της εποχής.

Τα παιδιά κοίταξαν την εικόνα με ενδιαφέρον και το καθένα είχε κάτι να πει:

- Όλοι έχουν γενειάδα και μακριά μαλλιά.

Θεατές καθισμένοι σε κερκίδες παρακολουθούν αρματοδρομίες. Μέρος από Αττικό μελανόμορφο αγγείο, 580 π.Χ. Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

- Φορούν κοντές χλαμύδες.
- Φωνάζουν και κάνουν χειρονομίες, όπως κάνουν και οι θεατές στη σημερινή εποχή.
- Κάποιοι κοιτούν αντίθετα από τους άλλους. Πιθανόν να κοιτούν τα άρματα τα οποία ήδη έχουν περάσει!

Ο πατέρας του Λευτέρη τους χαμογέλασε, δείχνοντας την ικανοποίησή του για το ενδιαφέρον με το οποίο παρακολουθούσαν την αφήγησή του.

Ομήρου Οδύσεια : «Στη χώρα των Φαιάκων»

- Απ' όσα μας είπατε, έχω καταλάβει ότι, στην αρχαία Ελλάδα διοργανώνονταν αθλητικοί αγώνες, είτε κατά τη διάρκεια θρησκευτικών γιορτών, είτε για να τιμήσουν ένα σπουδαίο νεκρό!

- Ναι! Πολύ καλά κατάλαβες Γιάννη. Όμως στο έπος της Οδύσειας ο Όμηρος περιγράφει ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα διεξαγωγής αθλητικών αγώνων: Ο βασιλιάς των Φαιάκων Αλκίνοος, διοργανώνει αγώνες προς τιμή ενός ξένου, του βασιλιά της Ιθάκης Οδυσσέα, που βρέθηκε στο νησί τυχαία, μετά από ένα περιπετειώδες ταξίδι. Πιστεύω, πως όλοι γνωρίζετε τις περιπέτειες του Οδυσσέα, όπως τις περιγράφει ο Όμηρος στην Οδύσεια. Στην Οδύσεια, περιγράφονται οι περιπέτειες, όπως είπαμε, του βασιλιά της Ιθάκης Οδυσσέα, όπου μετά το τέλος του Τρωικού πολέμου και την κατάληψη της Τροίας, επιχειρεί το ταξίδι της επιστροφής στην πατρίδα του. Το ταξίδι αυτό ήταν πολύ δύσκολο και περιπετειώδες και κράτησε δέκα ολόκληρα χρόνια. Κατά τη διάρκεια, λοιπόν, αυτού του ταξιδιού, ο Οδυσσέας έφτασε κολυμπώντας, μετά από ένα ναυάγιο, σε μια παραλία της νήσου των Φαιάκων όπου η Ναυσικά, η κόρη του βασιλιά, έπαιζε μπάλα με τις φίλες της. Ο Οδυσσέας ζήτησε τη βοήθειά της και εκείνη τον οδήγησε στον βασιλιά και πατέρα της. Ο βασιλιάς των Φαιάκων Αλκίνοος υποδέχθηκε τον άγνωστο ξένο και για να τον τιμήσει οργάνωσε στην αγορά του νησιού αγώνες. Από την περιγραφή των αγώνων μαθαίνουμε, ποια ήταν τα αγωνίσματα την εποχή εκείνη, αλλά και ποιοι ήταν οι νικητές.

Θέλεις Κώστα να μας διαβάσεις τα αγωνίσματα και τα ονόματα των αθλητών;